

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy.

zespół (fond) 45.

Archiwum Dziaduszyckich

Część I. Rękopisy Biblioteki Poturzyckiej Dziaduszyckich.

245. „O wsparciu włościan”. Projekt założenia towarzystwa dla pomocy ludności wiejskiej w dobrach Laszki i Pieniaki. *1843 K. 6.*

106

Львівська бібліотека

АН УРСР. 08

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

Літуч. 245

O Wsparciu Włóscian

„Kto ubogim daie

„Ten Bogu przypisa

„Kochaj Bliźniego jak siebie samego i nie czyń mu tego, co tobie nie miło. Sa to dwa wielkie prawdy, które tylko krust sprawiedliwego, krust Kławiciela Naszego wyjść mogły. One to sa podstawa, sprkścia, pokoiwi dobra cktowienka, ale ograniczaić sũ tylko na tem, aby nie czyń bliźniemu, co nam nie miło, nie jest to, iest krę wypełnienie, obowiazkow iakie cktowienkowi Bog i natura przypisala. Sprkxonanie to jest wyryte na kazdem sercu dla którego sklachetne uoucia sa własciwe, takie dca serca które nie maia, tej wielkiej prawdy, sa dla nas krupetnie obce, sprkxonujwai ich niebezpiecznie naszym Kamieniem.

Kiedy więc wiemy że niesie pomoc bliźniemu materialny, nie pozostaie natem, iak tylko obieraie, ustalawiaie i prostawiaie drogę, któraby nas do tego doprowadzila, celu. Ale czyń kiedy wpatrimy się w nasze postępowania? bez uprzedzenia

duimy

naszym oknem, na niedźmiu stam, naszych bliźnich, naszych wło-
ścian, na naszych ubogich — Czy mogłybyśmy sumiennie wy-
znać, żeśmy te drogi, obraty, i esmy potrzebny powołanie nasze i
wypełniały nasze rożniane obowiązki? O! nie — tak narokumia
tych między nami niema — Widok między otaczającej nasz zewsząd,
niekliczone mnostwo Żebraków, co chwila u naszych progów sto-
iących, widok umierających bez pomocy, bez pogrzebów pod-
danych, naszych pokwatających sierot, o czym chęstożwi i nie wiemy,
głod niskaczy wsie okolice nawet całe, w ten czas, kiedy my opły-
wamy we wszystko, ale chęstożwi Łatopieni w kłębku, o to sa-
obrazy bolesne serc naszych niegodne! mamyż mić i kłamie-
nia i głuche serca na cierpienia ludzkie? nie — Tak myślicie nie
możemy, bytoby to zapierać się, najpiękniejszej okolicy duszy
litosci — Bolemy nad nędzą i ubóstwem, cierpiemy nad nie-
dola włościan naszych, wspieramy ich po niędzą, ale czynimy
jeszcze i a mało, a to z głównych dwóch przyczyn —

1^{sz} Nie w iest esmy opieczętami

2^g Nie ma między nami jedności

Dla tych wize dwóch przyczyn, umyśliłyśmy podać niniejszą
pomyśl, którego wykonanie od szukerego tylko karcia się pro-

guardem i praeionem

gadankenia przeciwnościami. Katerij-

Władca, jest rzecza, że własnym królem gospodarstwo & wielki przy-
czyną morderczą, jest wyjątkowym udziałem młodych; odrywając ich
od niego dla wypełnienia innych obowiązków uboższych, jest rze-
cza prawie niepodobna, i może tak unawstawić mate. o nieskądś li-
wey ludzkości pomyślano. Ale czyż my kobiety nie mogłybyśmy
zastąpić ich w tym tak piętym powołaniu? Ktoż jest zdolniej-
szym od nas do podjęcia się prac podobnych? Nasze usposobie-
nia, nasze wychowanie, postępowanie na koniec nasze stworze-
nie odpowiadają temu celowi. Takby to było dobrze i korzystnie
dla nas, gdybyśmy się nauczyły & zapamiętały do pełnienia tej tak mi-
łej powinności! Głóż to dla nas chwały, ile pociechy! Takżeby na-
si Obracia, Dycowie, młodzi, wdzięcznymi nam byli i wzięły ku
nam skłó przywiązania, widząc że naszym staraniem spru-
wadzone na ich głowy błogosławieństwa podobnych? a dla dzia-
tek naszych i innych przykład? i jakie nauki korzystne! Zapatru-
ją się one na nas, odwracają odwracają od mólubnych, a techną
bieda miłością Boga i ludzki dla nich katriedniemia podobne i pra-
cy niebada i ich obowiązkami i innymi, lecz potrzebą i naukami
miem seria. O Bogie im będzie i na kawkę drogie wspomnienie
matki, które im świeciły przykładem i cnotą, — na koniec i jakie

Soiustms

to jest miło, mieć to przekonanie, że się łatwo próżno nie straciło.
A gdy nas Stwórca przed sobą powoła, ileż ha nami mówców
do niego wrzucenionych, tłum nas zaprowadzi? i jakże obfita oka
nas nagroda! Tak jest Kochane siostry! do nas to, do nas wy-
życie należy. Pokazimy światu, pokazimy narzeczom mi-
czyknom, którzy niewzruszy pochobie onas myśla, że imy pu-
trafimy być użytecznemi i społeczeństwu, jeżeli sercem nie skypm
uczuciom i chon, matok, covek, nie jest obcem te i te chwalebne
uczucie miłości bliźniego. Niech karłem naszym będzie wytr-
wałość, pogani kamy samolubstwem, leniwstwem, pycha,
niechęcią, a mym się trudnościami. wszak nie łatwo nieprzychylni

ci sta którzych chcemy podziżyć, prawe trudni się opłakany
ich losem satań biedni, uzdani, niechęśliwi, głód i niedostatek
ich uciska, i gdy my w kółkach optywamy otoczeni rozkoszami
oni trami narawem i ptactwa, narzewia, nato dzie, co stanich
uczawem i mękarstwa, się staje. Wprzódno wku biedne matki
churicque się, i głodu styska, głow rozdzierający ich serce ptactwa-
nych ósiec i nieprzydatnia, tej pociechy, by otraci tak biedney dzie-
wicy, a tak niejedna nie mogze się kłimma i głodu xodztwiate
prawy w tamem ogryzai sercus myśli wrospacy: „byłoby i skone

Łyż

„Kto, gdyby ie był kto poratował kawalkiem chleba, — a my ni by nli-
 toscia, sercu nic jednak otom i niewiemy. Dżeci u nas szkestiwe,
 przeszkone na niskim im nie klywa, czesto abytkiem otoko-
 ne od dziesinstwa poxnicy po keto umicy ukuciu maia, namie-
 doła, lici xciu, bo iey sobie wyobrazi' nieu miela, — U nas w choro-
 bie ratunek, staranność, troskliwość nas otacza, Oni umieracia,
 opuszczeni w dusi od nich stronią. bo iey się karawy, a jeśli śmiel-
 sacy przyjdzie po ratunek do dworu, to zudzielomych rad wykry-
 stae' mierznie, i ka tenexas cxiem bade, biedaki przywie' się nie-
 mogge wzywacia smierci, iako jedyney dla nich pozostałej po-
 ciechy — a my mogłybyśmy się usunęci od zamiaru naszego
 naleba polepszenie bytu włościu naszych i wydrwignienie
 ich z podobney nędzy? Czy by nie było wytykaniem myśli od nich
 odwróci, aby sobie oszkodzić przykrości matych lub pracy i siebie
 mieć tylko na względzie, nam to tak dobrze dżicie się, nadwie-
 cie? Do nas więc należy uszystacie pokonać trudności, prokawy-
 zistyc' nas uwarquesi' przeszkody, sumionie i serca nasze
 xacowolnić, wypełniając ochotko i gorliwie, tak i wiste i stw-
 kie obwarżki, którym każda x nas kadozyc' ukyni, jeśli był-
 ko Tganie dżiatai' zechiemy, a Bóg dopomagae' i bogostawie'
 będzie zamiarom naszym —

le

Cele

Ponieważ pojedyncze działania każdego z osobna nie mogą być odpowiedne temu celowi, umyśliłyśmy porzucić Kawiarnię Towarzystwo z Samych Kobiet. Ubogi stan włości naszych, potrzeba wiać ich pomocy i ratunku w chorobach, umiarkowanie kosztów i bezstarownych, a rodzina cała zostaje sierocą. Mała pomoc ochotniczy ich mogła odbytu nie służyć. Zapobiedz temu można następnie:

- 1° Umieszczenie Apteczki domowej głównie składającej się, prócz Winy katechizacji, maści, z kilku popularnych czyszczy, napoju i bieramydła czyszczy, hodowanych w ogrodzie, wyznaczając na to. tak awane of Financi, stosowny charakter w ogrodzie swoim —
- 2° Wypada mieć Książkę, doręczną, lekarską w razie potrzeby wnie dostatek lekarza miejscowego lub siostrę miłosierdzia. Postać po lekarza i wszelkie do ewolucji i stosowne rozporządzenia wykonyć, oraz nadzierać nad niemiem takowych okazać —
- 3° Niezależnie od lekarza, pomoc chorym kosztownie bez ratunku po wsioch siostrach naszym należałoby przede wszystkim w tym miemie siostry porządek we wsi swojej tak należycie i doprowadzić — wprowadzić wykonywać i ściśle przestrzegać, aby wójt wraz z przybliżonym, o każdym wypadku słabości lub choroby we wsi

4
wykazują się, mogący, natychmiast do Dworu meldować. Mamy tego
wizowoy przykładu pewnego Obywatela w Cyrcule Hłocnowskim Cha-
mieńskiego, tridmiego się z niemi stanna, gorliwoscia, bytem puda-
nych swich, którzy Go iako Ojca Jurgo Kochaia, i uwieltbiaia po-
wader ten czyli tryb naprowadzony jest następniany: —

Co dziesięta chałupa jest wyznaczoney dziesiętnik, któremu oku-
waniem ad placakaia, eypni go oklepami jest poruczone, li pod odpo-
wiedzialnoscia, meia, donosić Woytowi o wykrytym — Na ten czas
wznieśli potrzebne środki iak najpilniejszy i najtroskliwiey, wzywa-
ne bywają, a ekigodny Dzedzie sam nietylko chorych odwiedza,
lekarna sprwadza, ale oraz w tamoreczny dziennik czyli bule-
tyń tychże chorych prowiedzi.

Zaplatnigi się na tak pilne przykłady, możemy nadrobniejszy
nawet szali, i kamienowego celu dwięzngi — W każdym miastu, tak
chwane po miastach madam a powiściach Baby, te wzy i przykwy-
skaić można, do wszelkich podobnych portug tak w donowżeniu oho-
rych, iak i w pielęgowaniu takowych, dobrze by było iednak, aby
który z dworskich slug, szkolny na przykład / tam rozumie się, gda-
niez jest szkolka / doktor ten miał sobie polewony, a mianowicie
roznowżenie rosolu, krysniwu itp. a nawet w potrzebie stawia-
nie pijawek, wrykatoyi, Synarizmy ite, bo positek przykwy-
tych

Na Stabege

sta stałego, to najgłówniejsze lekarstwo, u nas powiadają, że skoro
lub wcale go nie dochodzi, lub nie tak i jakby mało, to przypu-
sty, że nie było komu kanić, że kuchta czasu nie miał albo, że nie
pomiał. Trafia się albowiem, że cały prawie dom jest chory i nie
ma komu przysię poraź, a jeśli i jest komu, to przez niedbalstwo przepu-
stają.

4te Następnie byłoby urządzić sobie indelone. Na kilku chorych wko-
reby stowarna pomoc i wygodę otrzymać mogli. To tak kba-
wienne urządzenie powioga jednak kasoba, pewne wydatki na
nieuchronne potrzeby, i a to usługę oddzielną do domu lekarzkie-
go. Przieto ograniczać się nam, wypadki na Ławiejskich i na
najpowszejszych środkach, powszechnie katorować się mogą-
cych, byle na kądby przypadek kabezpieczyć się, moźna, że
w razie potrzeby nikt nie będzie porobawionym ratunku. Pse-
uwnie po wszech gubią się przez ciemność i niewiadomość, ni-
wzgardnie w smiełeni udawai się do durnu w potrzebie i utrapie-
niu. Stowaryżenie ławowe upowszechni kba w inny kwy-
czay wglądania w potrzeby chorych naszych, pocieszenia
ich w k widem strapionim, wzbudzenia w nich ufności i pra-
kowania, że ich dotanie jest obca sercom naszym... a co to
biednych włóciaw umiera bez żadney pomocy. Nikt o nich ani
styszał ani widział. Trafia się, że nawet Urzędnicy Wierzy-

oręgi Officialini

czyli Officialisii; który obcowani lepszym i godniejszym sporo-
 bem myślenia orak i ludzkoscia, wieszka; li przy stowonym kie-
 runku i kadyem, mogliby nas nieraz wyrzuci tam, gdzie sa-
 me przez si daniata i obecności by niemożemy, bo wiadomo sia-
 ka, Tatarsia, chęci i skłonności Panów przez podrywanych usta-
 dowane bywaja, i tak wyżej nadmieniony tryb czyli porządek
 względem stanu zdrowia wieśniaków naszym mógłby być cze-
 ściu porządku siedmiu miejsc, wewnetr, którego obowiązkiem
 jest mowa, Kzadu nawet ~~przez~~ zeganie tak zwanego Samitatu wice
 aby te tylko przynosi impulsia dobra była orestu, Tatwiy, bzdur

5te Wtoscianinasi przypadają, po najwzrosty chęci mieszka, Seim
 przez brak oswiecenia powinnyśmy wia ~~ka~~ kładac u siebie skut-
 ki, / Bauerschule, Singeschule / w którychby Dzieci pteci obo-
 iey, uczone Katechizmu, iako najgłówniejszy Nauki miłości
 Boga i Bliźniego, pieśni nabożnych, orak poznania liter
 i liczb, tudzież rzemanych pospolitych robot. Odwodzą ie przez
 Nauki moralne od prziaństwa, kradzieży orak od wszelkich zgo-
 mych narowów, iakoto prozelinania, nienawiści itd. - a abawie-
 ne miłowaić naszych skutki, Tagodnem obchodzeniem się
 i moralnem przykładami najznakniej osiągnąć się dadzą

6te Nie możemy się starać się, mamy o Trójkęnie Sapietleru a gromadę
niego, czuwając nad wzrostem takiego. Kęsy gromadnie są tak
że najpóźniejszym orak najpóźniejszym środkiem ku pod-
niesieniu wotscian. Widzimy tego najpożądane skutki tam
szczególny gdzie Trójkęnie nie mamy, dobrych chęci Trójkęnie

7me Należy nam wiedzieć o karidym ubogim w naszej wsi będącym,
mieć, kapiane imię i nazwisko z ubogich wotscian, czyto na Adra-
win czyto nadbytku podpały. bo gdzieś ma sukca' pewny
w ubóstwie i rydzy. otody wopitanem sieroctwie, jeżeli nie wda-
brzy mem serwi opiece Tej, której Bóg los ich powierzył, któm
Bóg za nich. wazy w odpowiedzialny, nadaje jej moc i władzę,
pocieszania utrapionych, czuwania nad tymi, w czysto wro-
że. abytku wopaczy wysłanymi się stają! Wyjżza się nawet
niekiedy z ubogich wotscian nie będąc w stanie obsiać gruntu
przechodzi do ostatniej nędzy.

8me Rozumie się że spis kateków i kębraków orak Trójkęnie w wsiach
naszych będących mieliby się powiniem obok spisu ubogich wotscian,
tym wypadka obmyślić lub z trudnieniem iacze odpowiednie ich siom
lub w kębrakach winni tak: Umówiwszy się z Kębrakem mięys wrych
lub Wóylem, postanawia się, że każda gromada żywie i przysmo-
wai będzie / iak kębrake po chatach / ubogich mięys wrych przysmożnych

6
si na ten gatunek przemysłu, zabraniając orak i zapobiegając
wzajemnym wtórzgom po obydwu stronach Karły Kalena lub Dzia-
dek, na których przy kuczniwskich zastawach osadach niebynwa
dostaje przez parę botów /ex asem i odzienia / sielskich i nime-
rem, pewną matę, iatmukin, tygodniową, która odbiera lub w kon-
selaryi domu, i tak się to uik po niektórych miejscach dzieie, lub
w którym będa stosownim na to porzeknackonim miejscu - a byle
hamiary i chyci wspólnie dobre były wszelkie trudności usunięte a
dobry ogół osiągnięte koistanie.

9te Co miesiąc będziemy odkładać jeden fl. m. c. do skarbowki sta-
rując się o pomnożenie tego funduszu przez rynek pracy lub ia-
kimkolwiek bądź przemysłem.

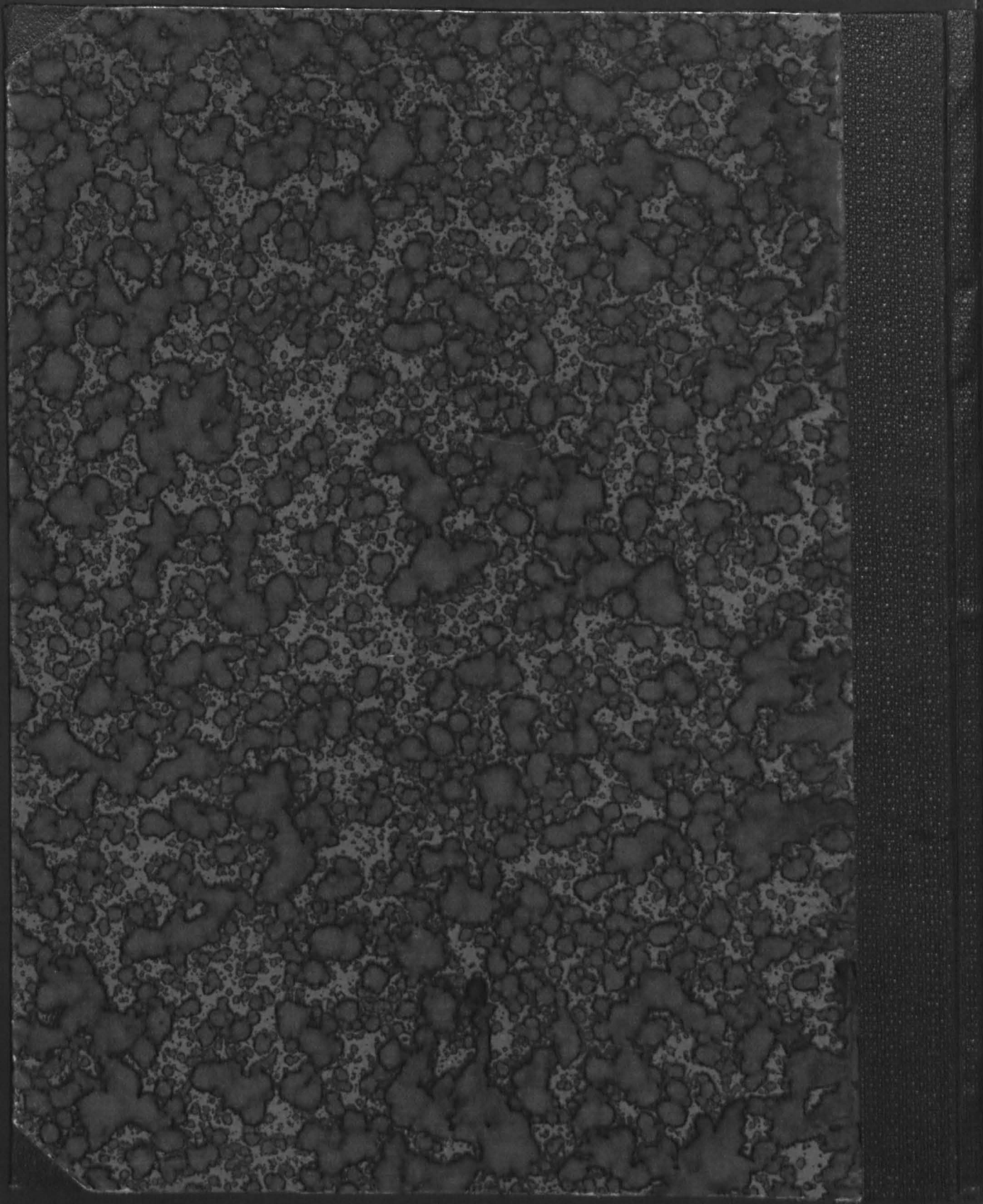
10te Wypada mieć sztukę płutna lub bieliny na przygotowie dla ch-
rych i biednych.

11te Książka Pani mieć będzie książeczkę, w której ma być napisy-
wany przychód i rozchód parnizdy dla ubogich.

12te Listowarzystwo Panie na każdym widzeniu się okazwać so-
bie będą wzajemnie książeczkę przychodu i rozchodu, kucha-
cując się wspólnie do gorliwego i czynnego wypełnienia kamia-
nu tak chwalebne go, powziętego w obliwu Nieba i Ziemi.

13^{ty} Skłócając się gromadnie iako ten i klasy gromadzkie, nie udziela
żadnej pomocy tym, którzy nie są w stanie wskoczenia się
w oznaczonym terminie. Najuboższa więc klasa kmiotków
naszych kosztuje jedynie troskliwości i pieczołowitości naszej po-
ręczenia. Do tej opieki liczą się mianowicie wsparcie na podda-
tek w razie nagłej potrzeby, która to chęsto krwi najbardziej nieyskie
skutki za sobą, prowadzi tam, gdzie skrupulatny powrót po-
datków, lub nielitościwy wykonawca roszczeń jego ostatnia,
doziera a nawet doskakuje, biednej nieskocznej rodzinie, nabiera.

14^{ty} Przykładem i postępowaniem naszym wpływają na umysły ota-
czających nas, tudzież i podwładnych, na pobiegając wszelkim nad-
użyciom i niesprawiedliwostom na gruncie naszym wydarzają
się mogącym, okradają poddanych naszych wszelkimi siła-
mi naszymi, oraz stódką los ich tam, gdzie skłere zabiegi na-
sze skutku porządane odnieść by miały. Bo która z na-
otem nie wie, że nie brak na wiosny brak powietrza i pokrzywie-
nia siły potrzebne do pracy, wymuła, i tam, biedak i ciśniony
głodem chęsto krwi niestłuszenie prośniakiem nazywany bywa
wyparty kuś dobroczynny, rena spieszny by zarobił nędznej
rodzinnie na kawałek chleba.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.